

Pred par leti obiskali smo trije prijatelji neko družino v malem mestu. Pri zajutreku dobil je starejši sin, star komaj 9 let, velik kos lepe pogače, ki je bila prav debelo namazana s sirovim maslom; potem vzel si je sam osem koščkov sladkorja — štel je glasno — ter jih vrgel v svojo kavo. Ob 10. uri je dobil kos sladkega kolača. Deček snedel je ves kos, kojega bi imela dva moža prav dosti in nazadnje polizal je še ostanke sladkorja z okrožnika. Ker smo bili pri tej družini precéj domači, opozorili smo mater, da napačno vzgojuje svojega sina. „Ja“, izgovarja se mati, „deček gre ob letu z doma in do tačas naj še uživa, kar more, kdo vé, kako se mu bode godilo pri njegovi teti?“ Naša opominjevanja bila so zaman; žena je bila gluha za-nje. Oče, ki se je strinjal z našo svaritvijo, ni mogel priti svoji ženi nikdar na konec, in zaradi ljubelega domačega miru pustil je vse pri starem. (Dalje prih.)

Svitoslav i Danica.

XXXIV. 1881. Kratek pogovor. Brezvérec: Sem brezvérec, pa je preč! — Révsnil besni je glavàn. Vérec: To pa ni častno odveč; — Tó lahkó je vsak cigàn (str. 7)! — Pregledavši neko pesniško zbirko. 1. „V čem so si podobne lekarne in pesniške zbirke? Odgovor. V obojih je strup med zdravili. Kajti — „Pesnik skoro vsak — Saj nekoliko je bedak“. Toraj: Ako se ti naključí taka zbirka v roke in prideš do strupa: „Treši z roke vruga! — Če ne, ti v smert pomaga!“ — 2. V čem so si lekarne in pesniške zbirke nepodobne? Odgovor. V lekarnah je strup potreben, v pesnih pa nepotreben. Iz lekarn ga kdo k večemu po tatinsko dobi za umor ali samomor, v pesniških zbirkah se hvali in očitno prodaja, — priporočajo ga taki, ki so dolžni ga odvracati. Morivci z lekarniškim strupom pridejo v ječo, če tudi so morivci le posameznih ljudi; morivci s pesniškim strupom pa v častne (?) bukve, če tudi morijo naj lepši mladinski cvet na tisuče. — 3. V čem so si oboji morivci zopet in poslednjič podobni! Odgovor. Pred večnim sodnikom bodo oboji enako sojeni — po pravici in zasluženji (str. 40)*.

Kadar hočeš berzo kaj počét', Brez pomislika storjeno
Štej poprej saj: ena, dve, do pét; Vselej rado je skaženo (str. 47).

Mariji Devici Roženkranski je pesem v treh kiticah (str. 54), poslovenil Svitoslav, po napevu in pomenu Fr. Ks. Haberlovem (Rosenkranzlied): „Liederkranz str. 11.“ — Tako tudi (str. 8): Pozdrav Mariji Kraljici (str. 173).

Zdihljaj k presveti Mariji Devici

(str. 112).

O lepa Zarija,	Bođ' luč nam blažena,	Ko v smerti lučica
Marija vsmiljena!	Ko tema nas obdá,	Nam bo pojémala. S.

O poroki prejasnega cesaroviča Rudolfa s prejasno kraljévo princesinjo Štefanijo Belgijansko — v treh odstavkih (137); Sveti Jožef, poslovenjena (str. 352); Perva laž, tudi poslovenjena (str. 385); Božičnica (Exultandi tempus, str. 407).

Dvema pošiljavcema pesem: „Vajine pesmi so dobre in prav spodbudne za domače petje. Za očitno petje po cerkvah ali za časnike pa morajo pesmi biti narejene po stalnih pravilih, ki jih ne more umeti in ne spolnovati, kdor ni nekoliko več študiral. Lepo je, da so se zopet jeli mnogi, tudi manj učeni, s kovanjem pobožnih pesem pečati, to je nekako znamenje boljših časov, kar skušnja učí. Pred nekaj leti, ko je že vsak šterkovec hotel Kristusovo vero soditi ali celó kako krivoversko zbrozgo pisati, so bile pesmi nekako umolknile in marsikteri mladi, ki so na pol ABC znali, so kakor mutasti

zelenci potuhnjeno spod grive gledali togotni in osorni; petja lepega pa iz njih ust ni bilo, razun morebiti kaj umazanega, kakor kvakaric iz luže. Le delajte toraj lepe po-božne pesmi, prepevajte jih domá in po poljih; po hišah Božjih pa naj se pojejo le pesmi, ki so od sv. Cerkve v ta namen poterjene. Tako bo vse prav, piše Svitoslav v po-govorih z dopisovalci (184). V tolažilo še to, da prav radi tudi, kadar čas dopusti, kako bolj hodnično v bélež vzamemo in ko dobí saj ohlančno podobo, potem v natis pride, že celó pa, če se spremení v praznjo“.

Kakor v prejšnjem — podaja tudi v pričujočem „Zlata zerna za vsaki dan mesca“. Protestanški barantači z biblijami in njih slepila. G. Miklašievíč, c. kr. opravnik v Sa-fedu, na hribu ob Genezareškem jezeru, mi je že pred kacimi 15 leti pravil, da te bukve (od družbe za razširjanje biblij po protestanškem kopitu) tudi judje jemljejo zastonj od luteranskih mešetarjev. Pa zakaj? Zato, da močne platnice iz njih potergajo in jih v svoje mavšeljske namene obračajo (str. 30). Pogled nazaj na božični čas (Ogovor do ro-kodelskih mladenčev str. 41—43). Sveto leto. Don Bosko in zanemarjeni mladenči (Govor v kat. družbi str. 132—149). Kaj se godí, če vere ní. Leon XIII. in kat. Pi-jeve družbe na Belo nedeljo v Rimu 1881. Sv. Oče Leon molijo za sv. leto. Sv. Janez Kerstnik in sv. leto. (209—212). Slovanski romarji (221). Darila in kazni, pa laži-modrijanski napuh (230). Študent na počitnicah. Sam mora človek kaj terpeti, potlej bo usmiljen do družih. Kratke slike iz otročjega in mladinskega življenja. Besedica mladim, ki radi kaj slišijo (390). Če je koristno romane čitati (393). Šlo je — ni ga več (Ob koncu sv. leta str. 395)! K novemu letu (412). Opomini k modrosti (Iz bukev Sirahovih). — Kako sta si podobna glava gizdalina in tobakarska pipa? „Obe ste urezani in ocifрани po novi šegi in koloméri; obé ste votli in prazni; obé se s trudom tujih rok napolnujete; obé se s tujim ognjem ogrevate in poživljate; obé prav hitro izkadite svoje možgane, ako jih drugi z novo ne naterpajo, in kar iz obéh izhaja, ne diši lepó; obé k večemu pri slaboumnihi otročajih in tobakarjih imate kaj veljave. Kako pa sta si podobni glava gizdalina in tleča smodka! Odgovor: 1. Obé delate veliko dima; 2. obé ste prismojeni; 3. obé hitro ugasneta (str. 418)!

Dr. Janez vitez Tersteniški. Presvitli cesar so z dipl. 17. rožnik. dr. J. Blei-weisu . . . kot vitezu železne krone 3. verste vsled pravil podelili viteški stan s pri-imkom „Tersteniški“, od Terstenika, rojstvenega sela pradedov te družine. To selo je pod visoko goro Storžičem nad Kranjem. Tako je spoštovana ta družina dospela zopet do domačega priimka, zakaj ime Bleiweis (brat Jos. se je pisal Pleiweis) je bilo prena-rejeno iz „Plavež“ (str. 298). — „Umerl tedaj je tudi naš občno spoštovani in ljubljani narodovni pervak dr. J. Bleiweis vitez Tersteniški! Dosegel je mnogo dobrega domovini svoji; dosegel rodovini svoji lepe prednosti domoljubne slave in plemenitega stanú, in kakor upamo, dosegel poslednjič, kar konečno samo in edino pravo veljavo ima, dosegel svoje lastno zveličanje“ (str. 386) itd. —

Bolj redoma in časih jako dovtipno je poročal Jeran o kuhinji dijaški na pr.: Letos je bilo podpiranih 15 mladenčev . . . Vsi do malega prosijo pomoči še za prihodnje leto . . . Ob koncu šolskega tečaja bode minister v nekoliki zadregi z „bóđžitom“ ali plačo, ako se med tem kaki sreberni ali saj papirnati viri ne odpró (str. 234). — Ali bo kaj s študentovsko kuhinjo? „Okoli 30 lanskih se je zanaprej priporočalo, in zopet novih kandidatov ni prav malo. Ali čemo, ali nečemo? „Ljudstvo se mi smili“. — Ako bi iz cele dežele le po malem kaj kapalo, bi se dalo precej storiti in nikogar bi zato žep ne bolel. Financ-minister je pa vender tako mošk, da zastonj noče ne vi-narja. Za posojevalce toraj stavi te-le koristne in naj koristnejše predloge: 1. Vsake kvatre bode opravljena ena sv. maša v Šenklavžu pri Naši ljubi Gospej presv. Serca za

dobrotnike, in sicer: pri vsakem zlasti za rešenje njegovih naj hujših zadreg ali težáv in za spolnjenje njegovih naj gorečnejših pravičnih željá. 2. Pri vsaki sveti maši pa bode naredil poseben spomin ali „Memento“ za dobrotnike v ravno ta namen. 3. Vsak, ki kaj daruje za ubožne šolce, je že samo s tem priporočen v bratovske prošnje N. lj. G. presv. Serca, v kakoršni koli potrebi se znajde. 4. Vsak podpiran učenec, ako je pošten, moli vsak dan saj en očenaš in češenomarijo za dobrotnike. 5. Financ-minister sam je posebno pri volji, takim prijatlom ubožne mladine poslužiti in postreči, v čimur se da, — samo z denarom ne. Ako v teh tednih počitnic priferčí toliko golobičev, da bo kam kazalo, se bo nadaljevala pomoč, ki dohaja naj potrebnejšim sinovom, in s tim njih staršem in deželi sami, kakor veste. K temu naj pritaknemo še poročilo podpiranih iz orgljarske šole in iz začetnih šol“ (str. 250) itd. — „Lansko šolsko leto v drugi polovici je bilo treba med 50—60 gld. na mesec za več kot 30 mladenčev, in „financ-minister“ se ni utópil v dolgovi, temuč je zdrav in čverst na suhem z blizo 30 gld. „plus“ za prihodnje leto. Dozdaj je za nastopno šolsko leto prosilo pomoči blizo 30 prejšnjih in 10 novih. močno potrebnih. Ne bo moč vseh odgnati, ko bi imel kdo tudi koprojsko palico. Ako skladajo dobrotniki tudi nadalje po kacih 50—70 gld. na mesec, bode saj precejšnjemu številu po malem pomagano. In kaj je to 5—700 gld. na leto za vso Slovenijo? Še četerti del tega ne, kar ima letne pokojnine kak prelát, minister (Nota bene: razun „financ-ministra“) ali general; in vender nima nihče pravice terditi, da iz teh 30—40 mladenčev ne bo nobenega škofa, ministra ali generala. No, pa saj smo zadovoljni tudi, če bo le nekaj kaplanov in župnikov, adjunktov, magari nadesetnikov, samo da so ob enem dobri katoličani, brez česar ni sreče po smerti (266)“. — „Letos jih toliko pomoči prosí, da se nam lasje ježijo, kadar na to mislimo, in mógli bodo le prav po malem pomoči dobivati, pa še ne vemo, če nas ne bodo na boben djali!! Ker pa verh tega fantje še niso v tisti starosti, da bi bili k ostremu vsakdanjemu postu (digiuno stretto) terdo zavezani, zato vsacega občutnega človeka serce boli, ako vidi, da se preveč pajčevine dela krog zdravega mladostnega želodca, in več ko bo pomoči od dobrih serc, manj bo take pajčevine. To govorimo zlasti takim človekoljubom, ki so zmožni to razumeti, na pr. kateri so sami v življenji poskusili, kaj se pravi lačen biti in kateri tudi revežu želé, da bi s študiranjem v kak boljši stan prišel. Ako so pozneje nekteri nehvaležni, zato pri Bogu dobrota nima nič manjši vrednosti; nehvaležni, zlasti nehvaležni do Boga, se tudi pri premožnih in bogatih ne pogrešajo. Naj bodo tedaj ubožni šolci blagim sercem prav gorko priporočeni, vsak — tudi prav majhen dar — najde dobrotno mesto in Naša ljuba Gospá presv. Serca Jezusovega dobrotnikov ne bo pustila brez obilnega plačila (298)“ itd. —

Vabimo, prosimo, kolédvamo, priporočujemo, na vrata terkamo, blagovolite berzo berzo obnoviti naročilo za drugo polletje 1881, kateri še niste! Prijatli, dopisovalci, naročniki — na prošnjo nebeške zgodnje Danice Vam Bog tisočkrat plačaj Vašo priljudnost in dobroto! Ostanite naši cerkveni in katoliški reči tudi zanaprej dobri in prijazni (208)! — Danica prinaša podučne in h keršanskemu življenju budivne spise, na prvo v daljših člankih, potem pa v dopisih ter poročilih, naznanilih znamenitiših dogodb z vesoljnega sveta, in posebej iz Slovenskega. Kar koli se znamenitišega zgodí na domačem cerkvenem polji, se ohrani v Danici. Posebej za spodbudo se skerbi tudi v pesmih, bratovskih zadevah Naše ljube Gospé presv. Serca Jezusovega, kateri je izročena Danica in njenospéh. Komur so take zadeve resno mar, bo gotovo tudi deležnik našega prizadevanja z naročevanjem na Danico, z njenim razširjanjem po Slovenskem, in posebno tudi z dopisovanjem v ta namen. Kdor pošilja lepih in koristnih spisov, ne le da vredništvu polajša delo, temuč je kakor pridigar za ves naš ljubljeni slovenski narod.

Naj serčniša hvala toraj vsim kakoršnim koli podpornikom in pomočnikom, katerim Bog ti-sočerno poverni njihovo blagodušnost, in dodeli zraven družih blagrov tudi prav veselo novo leto (418)! — Ms. Jeranu gre hvala, da so — kakor l. 1868—9, tudi l. 1880 — po Zg. Danici ponatisnjene posebej prišle na svetlo, sploh pač premalo čislane izverstne:

Prestave naj lepših himen sv. cerkve. II. del. Poslovenil J. Bilc. V Ljubljani 1881. 8. 66. Nat. Blaznik. Prodaja kat. bukvarna. Založil L. Jeran. — „Tako imamo Slovenci v svoj jezik lepo, umevno in sploh prav dobro predstavljene vse himne iz brevirja in mašnih bukev, ter jih lahko berejo in pojejo tudi tisti, ki ne umevajo latinščine. To je gotovo velika korist in ne manjša čast za naš narod, zlasti ker tudi sv. Oče so z veseljem sprejeli poklon tega dela in rekli, da dobi častni prostor v njihovi lastni osebni knjižnici (str. 298 cf. str. 197)“.

Domoznanstvo kranjske vojvodine.

Spisal **Iv. Lapajne.**

(Dalje.)

Boji z Madjari.

Madjari, katere so bili Nemci sami na pomoč pozvali zoper slovanske Moravce, delali so zdaj Nemcem samim in njih podložnim Slovencem veliko preglavico. S središčem lepe ogerske dežele niso bili zadovoljni, marveč prodirali so v sosednje pokrajine, v sedanje avstrijsko, štajersko in kranjsko deželo. Nemške čete jih niso mogle zadrževati, in večkrat so bili divje-čili Madjari zmagovalci. Pri Ljubljani je bila l. 919. bitka z Madjari, ki so bili zmagali. Koroški vojvode so se večkrat bojevali zoper nje in nekoliko osvobodili gorotansko-slovenske marke teh pritiskovalcev. Odločilna bitka z Madjari je bila še le na reki Liki blizu Augsburga l. 955.; ta je imela stalne uspehe, kajti Madjari se po-slej niso več upali nadlegovati nemškega kraljestva in njegovih mark.

Vzhodna marka. Koroško s Kranjsko vojvodina nemške države.

Madjari so bili avarsko marko zopet opustošili. Še le po bitki ob Liki so se morali oni umakniti čez Lito in Rabo v ogerske nižine. V vzhodni, prej avarski marki, nastanili so se zdaj nemški, največ bavarski plemiči, ki so si zidali tu gradove po gorah in ob rekah. Tudi na Kranjsko pride nemška gospoda. L. 974. je že znan prvi kranjski mejni grof, Poppo. Tudi cerkveni knezi so dobili znatna zemljišča in pravice, in sicer največ brižinski škofje, katerim je podaril cesar Oton II. l. 973. velika posestva ob Sori in Žabnici v Loški okolici. V pismih, s katerimi se je ta daritev vršila, bere se uže sedanje ime naše Krajine (Chreina Marcha), beseda razločno slovenska, čeravno jej nekateri izvira v keltščini iščejo.

Ko so dobili nemški škofje ta posestva v last, pošiljali so v deželo nekatere nemške naselnike. Ti so pa v teku stoletij med slovenskim ljudstvom pozabili svoje nemško narečje; le v Sorici so še do 19. stoletja nekateri nemško govorili. Škofje pa vendar niso mogli drugače kakor v slovenskem jeziku službe božje opravljati; zato je bil brižinski škof Abraham, ki se je v Loki mudil (menda okolo l. 1000 po Kr.) na slovenski jezik prestaviti dal nekatere molitve, katere je bil zasledil naš slovenski učenjak Kopitar in jih l. 1836. pod naslovom „glagolita Clozianus“ na svetlo spravil.

Kranjska je bila združena s Korotanom. Ta pa je bil l. 887—976. spojen z Bavarsko. L. 976. je pa cesar Oton II., ki je bil ravno takrat Vzhodno marko izročil Leo-